

V kontekstu preigravanja moči znotraj BDSM praks avtor ponudi kritiko Giddensovega koncepta čistih razmerij, v katerih osebi nastopata kot egalitarna akterja, ter tako prezre in v ozadju romantizira družbene dinamike moči, ki tečejo in se živijo. Nasproti konceptu čistih razmerij avtor postavlja koncept alternativnih ali presežnih intimnosti, ki jih označujejo presežki in *too-muchness* preigravanja z vsakdanjimi tehnologijami moči z namenom ustvarjanja erotičnih intenzivitet, zavračanje razumskosti, zmernosti, povprečnosti, harmonije, uporabnosti in reproduktivnosti ter vpeljujejo napetost, intenzivnost, tveganost, presežke, fluidnost in prek tega ustvarjajo alternativne seksualne etike. Na podlagi Switcha razširi obstoječi standard BDSM skupnosti – *safe, sane, consensual* (SSC) – v *risk aware consensual kink* (RACK), saj SSC vzpostavlja iluzijo varnosti oziroma varnih prostorov (ki nikoli niso zares varni, lahko pa so varnejši), hkrati pa je ravno občutek tveganja oziroma tveganosti pomemben element BDSM praks, koncept »razumskosti« pa je obremenjen z medicinskim oziroma psihiatričnim diskurzom, za katerega ne moremo jasno določiti objektivnega kriterija.

Ob konstantnem obravnavanju subjektive medpresečne družbene umeščenosti avtor preseže redukcioniistično branje subjekta in političnih bojev, ujetih v okvire identitetnih politik, ki ne zajamejo živitih kompleksnosti, in izpostavlja nujnost queer perspektiv po simultani obravnavi seksualne in spolne identitete z ostalimi družbenimi kategorijami ter refleksije individualnih družbenih privilegijev za ustrezno naslavljanje kompleksnosti družbene realnosti in družbenih razmerij moči. S kritično držo in refleksijo omejitven prelivanja individualnih transgresivnih delovanj na družbeno raven preseže romantično idejo inherentne subverzivnosti BDSM praks, hkrati pa z naracijami intervjuvanih partnerk in partnerjev pomembno dopolni vsebinski manko queer teorij na točkah o nekonvencionalnih seksualnih praksah in odsotnosti kritike ideala harmonične seksualnosti, ki v heteronormativnem okviru predpostavlja odsotnost dinamike moči in občutij, ki se znotraj heteronormativnosti mislijo kot neprijetna (npr. bolečina, sram, neugodje, poniževanje). Delo je s tega vidika izjemno pomembno tudi za slovensko družboslovje, v katerem so queer teorije vsekakor prisotne v nezadostni meri, enako pa velja tudi za akademsko produkcijo o nenormativnih seksualnih praksah.

Marko Hočvar

Joachim Hirsch: Gospodstvo, hegemonija in politične alternative.
Ljubljana: Založba Sophia, 2014.
292 strani (ISBN 978- 961-6768-76-4), 15 EUR

V politologiji, vsaj tisti kanonski, je v zadnjih dvajsetih letih zagotovo ključno vprašanje, kaj se dogaja z državo – kakšne so spremembe v njenem delovanju, nalogah in institucijah, ki pa so posledica procesa (neoliberalne) globalizacije. Nihče – ali zgolj malokdo – pa se ne vpraša, od kod in zakaj je nastala država kot moderni politični fenomen in kakšni so strukturni vzroki za njen nastanek. Joachim Hirsch v knjigi *Gospodstvo, hegemonija in politične alternative* stopi korak nazaj in poskuša opredeliti, zakaj in kako sploh nastane država iz strukturnih določitev kapitalističnega načina produkcije, ter tudi razložiti, kako je sprememba vloge države povezana s spremembami v sferi produkcije. Že kar na začetku velja spomniti, da je knjiga v nemškem izvorniku izšla že leta 2002, se pravi po Seattlu 1999 in Genovi 2001.

Že na začetku knjige avtor izpostavi največji manko liberalne predstavnške demokracije, ki je danes hegemonka. (Skoraj) vse se lahko postavi pod vprašaj, samo temelja kapitalistične formacije ne – to je zasebna lastnina. Drugič, Hirsch poudari, da dokler obstaja kapitalistični sistem produkcije, do takrat bo tudi obstajala država kot moderni fenomen. Hkrati pa ne obstaja transhistorična »podoba« države, temveč se položaj in vloga države spreminjata glede na način produkcije ter tudi glede na spreminjanje razmerij moči in v razmerju s hegemonko predstavo o svetu. Na tej splošni ravni moramo izpostaviti še eno bistvo: nacionalizem, rasizem in seksizem ne morejo biti prevladani znotraj kapitalističnih odnosov. S tem se sicer Hirsch malo manj podrobno ukvarja, a jasno izpostavi, da ti pojavi in prakse – nacionalizem, rasizem in seksizem – vse do danes niso izginili, temveč so dobili nove oblike in vsebine.

Ključni poudarek knjige je na vprašanju države ter njenih zgodovinskih oblik in sprememb. Hirsch ponudi lastno analizo države oziroma vzrokov za njen nastanek, ki ne izhaja iz načina delovanja države, hkrati pa črpa iz Pašukanisa, Poulantzasa in Jessopa ter drugih nemških politologov. Posebnost moderne države je v tem, da je prvič v zgodovini prišlo do ločitve ekonomske in politične moči; gre za ločevanje na družbo in državo. Hirsch pride do tega zaključka z analizo kapitalistične produkcije, kjer se kaže, kot da so vsi »enaki«, da vstopajo v pogodbeno razmerja menjave tako mezdni delavci kot tudi kapitalisti. Da pa bi takšen proces sploh bil mogoč, je nujno, da obstaja neka zunanja instanca, ki pa ni v rokah ne kapitalistov ne mezdnih delavcev. Kapitalistični odnosi postanejo hegemonski šele takrat, ko je fizična prisila prenesena na posebno institucionalno obliko, ki pa ni neposredno v rokah nobenega razreda, tudi kapitalističnega ne. Moderna država nastane šele takrat, ko je centralizirani aparat oblasti vzpostavljen in ločen od družbe in ekonomije. Gre za to, kakšni so strukturni pogoji določitve za takšno delitev. Specifična kapitalistična politična oblika je »oposebljena« država, ki pa se izraža ravno v tej distinkciji, tj. delitvi na politiko in ekonomijo. Kljub tej ločenosti na formalni ravni nikakor ne gre za to, da bi politika in gospodarstvo bila ločena, kajti vedno gre istočasno za ločenost in tudi za povezanost politike in ekonomije, države in družbe. S tem ko razloži »politični fenomen« – državo – iz strukturnih določitev kapitalističnih odnosov, Hirsch tudi posredno napade ostre ločnice v modernem družboslovju. Pri njem je jasno – čeprav je Hirsch sam politolog – da se politična sfera ter sfera materialne in nematerialne produkcije ne moreta ločiti, kar pa s seboj potegne tudi preseganje modernih določitev kanonske politologije, ki naj bi se ukvarjala samo in izključno z državo ter njenimi institucijami, ne pa s sfero produkcije.

Hirsch piše tudi o tem, da obstaja povezanost med specifično kapitalistično politično obliko in nacionalno državo. Kapitalistična država je, zgodovinsko gledano, dobila oblike nacionalne države, ki stavi na narod, ta pa potem, ko se izoblikuje specifična politična forma – država, postane nacija. Obstajajo pa empirične posebnosti, ki se kažejo v tem, da znotraj »kapitalističnega jedra« lažje pride do vzpostavitve nacionalne enotnosti, medtem ko so na obrobju globalnega kapitalizma zaradi specifičnih strukturnih in zgodovinskih razlogov velike težave pri oblikovanju nacionalnih držav. To je zelo jasno razvidno v bivših kolonialnih območjih, kjer se države kapitalističnega jedra še danes trudijo, in to tudi s silo, oblikovati moderne nacionalne države.

Premik od fordizma k postfordizmu je imel za posledico, da sta se spremenila tudi delovanje in vloga države. Hirsch govori o »nacionalni konkurenčni državi«, ki nastane potem, ko neoliberalna globalizacija postane hegemonka predpostavka delovanja sveta. Gre za to, da države med seboj tekmujejo, katera bo bolj privlačna, simpatična kapitalu, ki pa išče prostor za ovrednotenje. To je tisto, kar naj bi omogočalo nova delovna mesta in tudi gospodarsko rast. Koncept »nacionalne konkurenčne države« je zato lahko zelo relevanten tudi za analizo dogajanj v Sloveniji. Zaradi tega nas ne sme čuditi politika zadnjih nekaj vlad v Sloveniji, ki tekmujejo v tem, kako bi privabile nove investitorje (oziroma kapital), zaradi česar se dejansko gibljejo po polju športnega žargona, z namenom, da pokažejo »pripravljenost, tekmovalnost in konkurenčnost« države v primerjavi z ostalimi nacionalnimi državami v globaliziranem kapitalizmu.

V zadnjem delu knjige Hirsch naslovi tudi vprašanje upora in boja proti kapitalističnemu izkoriščanju. Pri njem je jasno – upor mora potekati znotraj kapitalistične, »oposebljene« države kot tudi znotraj kapitalističnih odnosov. Tukaj Hirsch nasprotuje določenim predlogom na levi (če izpostavimo samo Hardta in Negrija, ki sta bolj na strani linij bega in grajenja vzporedne družbene formacije), istočasno pa implicira, da je nujno preseči organizacijske oblike samo in zgolj znotraj nacionalne države, kajti globalizacija onemogoča boj samo znotraj nacionalne države. Sprememba *statusa quo* je odvisna od sposobnosti, da nova družbena in politična gibanja generirajo dovolj moči, kar bo omogočalo tudi spremembo razmerij moči. Ne gre za to, da se vrnemo nazaj v konec 19. in začetek 20. stoletja, ko so se začele oblikovati nacionalne države, kot tudi ne za stremljenje k svetovni, globalni državi. Gre za to, da se premaga in preseže država, ki je moderni fenomen, ki je »oposebljena« država in ki omogoča kapitalistične odnose dominacije in izkoriščanja. Za možnost preseganja kapitalističnega odnosa je hkrati vedno tudi možnost, da se preseže, da se gre onkraj politične forme kapitalistične družbe, se pravi onkraj države. Da bo ta boj uspešen, je tudi na ravni upora nujno iti onkraj organiziranja znotraj nacionalne države – se pravi, nujne so povezave in sodelovanje med gibanji v svetu.

Glede vprašanja bodoče družbenopolitične ureditve ostaja Hirsch nejasen – nikjer ne poda nikakršnih navodil ali napotkov. Kritičen je do predstavnike demokracije, hkrati pa tudi do vseh poskusov spreminjanja razmerij samo in zgolj z osvojitvijo oblasti. Po drugi strani pa ne zavrta popolnoma strankarskega boja kot ene izmed oblik boja, ki poteka istočasno znotraj kapitalistične politične forme in proti kapitalistični politični formi ter kapitalističnim odnosom. Vendar – in to je zgodovina pokazala – zgolj zmaga določene stranke v konkretni nacionalni državi ni zadosten pogoj za odpravo kapitalističnih odnosov.

Nejc Slukan

Vesna Vuk Godina: Zablode postsocializma. Ljubljana: Beletrina, 2014. 286 strani (ISBN 978-961-284-048-8), 24 EUR

Slovenija je, vsaj tako piše na platnici, končno dobila knjigo, ki ji bo jasno obrazložila njeno trenutno stanje in katere spoznanja bodo lahko pozitivno določala nadaljnje ukrepanje države v teh kriznih časih. Namenjena je predvsem slovenskim odločevalcem, čeprav naj bi jo prebrali »vsi, ki jim je mar za našo sedanost in prihodnost« (na platnici).

Če bi iz naslova knjige nemara lahko sklepali, da bomo priča obsodbi dediščine bivšega režima, pa smo pri branju precej presenečeni. Tako se zaključek glasi: edina možna pot v svetlo prihodnost je za Slovenijo socializem. Zakaj? Da kapitalizem nosi v sebi imanentna protislovja, vsaj deloma priznava tudi avtorica, ravno tako prepozna iz svetovnosistemske teorije pridobljeno razlikovanje med centrom in periferijo, ki postavlja slovensko državo v neugoden položaj za domačo akumulacijo kapitala, toda za Slovenke in Slovence se zares zatakne nekje drugje. Naša težava je po avtoričinem mnenju v tem, da je sestava družbenih praks, ki so značilne za slovenski prostor, neprimerna za to, kar je v knjigi nejasno pojmovano kot kapitalizem zahodnega tipa. Od tod izvira velik del zagat, ki se kažejo v odnosu samih prebivalcev do dela, do hierarhij v podjetjih in državi ter v samih izvedenih praksah slovenske tranzicije in z njo povezanih privatizacij.